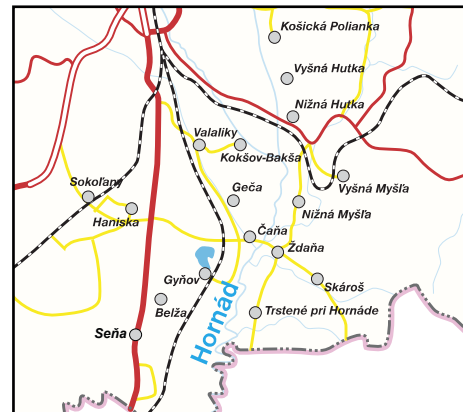

Tretí najlepší slovenský časopis v kategórii neziskových a rozpočtových organizácií súťaže Podnikové médium roka za roky 2012, 2017 a 2018

Vydáva Regionálne združenie obcí Hornád: Belža, Čaňa, Geča, Gyňov, Haniska, Kokšov-Bakša, Košická Polianka, Nižná Hutka, Nižná Myšľa, Seňa, Skároš, Sokolany, Trstené pri Hornáde, Valaliky, Vyšná Hutka, Vyšná Myšľa, Ždaňa.

- Blíži sa sčítanie obyvateľov
- Unikátna obetná jama
- Detaily z oslobodenia Gyňova
- Otec a syn z Vyšnej Myšle žijú športom
- Rádio Regina o našich obciach

15

Najväčšia akcia v našej histórii

Postavili sme sa koronavírusu. Na podnet vlády sa na prelome októbra a novembra veľká väčšina obyvateľov Slovenska nechala otestovať antigénovými testami na prítomnosť protilátok na COVID-19. V danej chvíli boli výsledky dôležité - a ohromujúce svojou kvantitou. Veď test si nechalo urobiť vyše 3,5 milióna Slovákov. Rozhodujúcu ranu vírusu sme však týmto testovaním nezasadili...

(pokračovanie na strane 3)

Skárošský odberový tím v kompletnej zostave - 6 zdravotníkov, 4 administratívni pracovníci, príslušník ozbrojených síl, príslušník polície, dobrovoľní hasiči na dezinfekciu

Náš región opäť postihli povodne (čítajte na strane 2)

Odberový tím v Sokolánoch v plnej permanencii

Svadby v regióne sa neRUŠILI - ale museli prebiehať s RÚŠKOM. Tak ako táto vo Valalikoch

Jubilant Hlásnik

Pôvodne sme v tomto období mali bilancovať 15-ročnicu Abovského hlásnika aj naživo – na stretnutí starostiek a starostov s jeho tvorcami, prispievateľmi a aktívnymi čitateľmi.

Bilancovať môžeme, ale akosi dištančne, na dialku. Tak akosi, ako je to pri súčasnom vyučovaní na školách. Kvôli pandémie neviditeľného nepriateľa, koronavírusu. Donedávna Abovský hlásnik dokumentoval

pestrosť diania v našich obciach, pozýval na kultúrne a športové podujatia. No z verejného života veľa ubudlo. Pozývať nieto veľmi na čo... Hoci, ako vidieť, deje sa toho stále pomerne dosť. No život v našich obciach pulzuje, hoci ináč. Zaujímavých ľudí neubúda, skôr naopak. Ťažké obdobia odkrývajú nových hrdinov. No mnohí z nás sa cítia unavení, sklamaní, smutní. Čítame to všetci. Preto chceme, aby bol Hlásnik spojivom, ktoré nás bude informačne povzbudzovať a posilňovať v tejto ťažkej dobe.

Každé zlo sa raz skončí, ako sa pomínuli mnohé mory a epidémie v minulosti. Nech nám Abovský hlásnik pomôže prečkať toto zlé obdobie. Budme pritom trpezliví a solidárni a nepovyšujeme hodnotu osobnej slobody nad omnoho vyššie hodnoty – nad ľudský život a zdravie. Ony sú na svete najvyššími hodnotami. Až za nimi nasleduje spomenutá osobná sloboda. Nech nám náš spoločný časopis pomôže uvedomovať si tento hodnotový rebríček.

Prajem mu za nás všetkých mnoho ďalších úspechov a okrúhlych jubileí.

Karol Dzugas,
predseda redakčnej rady

Slovo novej prednostky Okresného úradu Košice-okolie

Bližšie a pohodlnejšie

Milí čitatelia Abovského hlásnika,

náš okresný úrad prechádza v poslednom čase neľahkým obdobím – okrem štandardných povinností na úrovni miestnej štátnej správy, ktorých nie je málo, sme sa museli vysporiadať s rozsiahlymi povodňami. Postihli viaceré obce v našom okrese, najmä na povodí Hornádu, Torysy a Bodvy. A už od 12. augusta sa nepretržite venujeme mimoriadnej situácii, ktorú spôsobil pád mosta cez Hornád v osade Sopotnica medzi obcami Kysak a Veľká Lodina.

Dlhý čas nás ťaží africký mor ošipaných, ktorý sa vyskytol v rôznych lokalitách okresu. No a v októbri pribudli úlohy celoplošného testovania a zriaďovanie mobilných odberových miest. To všetko za prebiehajúcej rekonštrukcie budovy okresného úradu. Realizácia sa deje za plnej prevádzky, takže na chod úradu z hľadiska vybavovania občanov nemá žiaden vplyv.

Výsledkom rozsiahlej rekonštrukcie má byť modernejší úrad hodný podmienok 21. storočia. Najväčšou pozitívnu zmenou bude vybudovanie klientskeho centra, kde občan kom-

fortne a komplexne vybaví potrebnú agendu na jednom mieste. Naším cieľom je proklientsky prístup, teda kvalita, transparentnosť a dostupnosť, zjednodušenie vybavovania vecí fyzických a právnických osôb na úrade a priblíženie sa k občanovi.

V nadväznosti na blížiacu sa vianočné sviatky želim vám všetkým najmä pevné zdravie, pretože súčasná situácia nám ukazuje, že byť zdravý a mať zdravú rodinu je naozaj darom, nie samozrejmosťou. Okrem toho prajem každému z vás lásku a pokoj v srdci, radosť a úsmev na tvári, toleranciu, pokoru a vzájomnú spolupatričnosť.

Zuzana Vozár Kakaščíková
prednostka OÚ Košice-okolie

10 rokov od katastrofy

Hornád sa pripomenul

Zaliata cesta medzi Čaňou a Ždaňou, pretrhnutá hrádza pri Gyňove... Silné dažde v polovici októbra zdvihli hladiny riek. Hornád opäť ukázal svoju nebezpečnú tvár. No škody zďaleka nedosiahli úroveň z roku 2010, keď náš región postihli aj ničivé zosuvy pôdy.

Povodeň vytvorila nečakané zátiašia...

Obyvatelia časti zvané Nová Čaňa sú pri zvýšenom vodnom stave Hornádu najzraniteľnejší. Kým však povodňová vlna zo Spiša v noci na 15. októbra dorazila, stihli sa pripraviť. Z ohrozených častí domov odstránili, čo sa dalo. Novú Čaňu pomerne dobre chráni aj protipovodňový múr vybudovaný po roku 2010. Ždaňa, Trstené pri Hornáde či Skároš boli v ten deň po ceste dostupné len cez Nižnú Myšľu. No naozaj sa nerátalo s pretrhnutím hrádzy pri Gyňove. Voda sa liala cez 35 metrov širokú prietrz na polia, farmárom spôsobila nemalé škody, dokonca aj v neďalekej obci Kechnec.

Svoj búrlivý príbeh si zažili aj dvaja bezdomovci, jeden pôvodom z Čane, druhý z Gyňova. Posledné mesiace si zariadili provizórne „bývanie“ pod jedným z mostov. Keď ich vyplavilo, obec prišla na pomoc. „Požiarnici, záchranári aj ľudia z obecného úradu

Cez roztrhnutý val pri Gyňove sa na polia liali prúdy, vytvorili dočasné jazero

spojili sily, aby Čaňanovi našli prístrešie v Bernátovciach. Bola to ukážka spolupatričnosti a súhry. Snáď sme mu pomohli začať vo svojom živote odznova,“ nádeja sa miestna poslankyňa **Monika Gergelová**.

Diskutovalo sa o tom, či určitý podiel na situácii nenesie podnik Povodie Bodrogu a Hornádu, ktorý začal z vodnej nádrže Ružín vypúšťať mi-

moriadne kubiky vody neskôr, než kázal zdravý rozum. Hoci vodohospodári tvrdili, že konali podľa predpisov, odniesli si to hlavne Kysak či Veľká Lodina na severe okresu. Verme, že v budúcnosti budú inštitúcie o povodňovej situácii komunikovať operatívnejšie.

Anton Oberhauser,
foto Ján Kokarda a Vincent Schmučer

Najväčšia akcia v našej histórii

Pokračovanie zo strany 1

Organizácia celoplošného testovania bola v rukách ozbrojených síl, tie by si však neporadili bez pomoci samospráv. A tie by sa nezaobišli bez ochotných dobrovoľníkov, ktorí boli potrební hlavne z radov zdravotníkov. Pre zaujímavosť, v celom okrese Košice – okolie sa za dva dni podrobilo testom 80 426 ľudí, pozitívnych vyšlo 487.

V ten víkend fungovala spolupatričnosť, trpezlivosť a ľudskosť. Kiež by sme si ich ešte nevyčerpali. Určite by sme totiž zídu aj v budúcnosti. Stále platí, že najlepšou ochranou pred šírením nákazy je princíp R – O – R, teda rúška, odstup a dezinfekcia rúk.

Geča: „Všetci dobrovoľníci, zdravotníci, príslušníci ozbrojených síl i polícia vyjadrili spokojnosť so spoluprácou v obci, ocenili, že sme pre všetkých zabezpečili po oba dni stravu a pitný režim.“

Nižná Hutka: „Otestovali sme 341 našich občanov a až 300 Košičanov. Mamička jednej zdravotníčky nám doniesla koláče a jedna neznáma pani šišky. Občania ocenili priebežné hlásenie v miestnom rozhlasu o aktuálnom počte občanov čakajúcich na testovanie.“

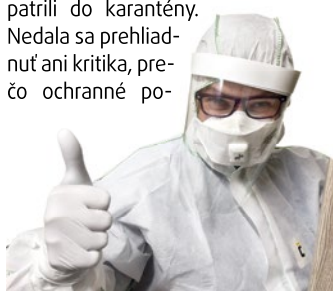
Nižná Myšľa: „Odberové miesto sme u nás zriadili v novovybudovanom infocentre Archeoskanzen. Celý

areál sme mali vyzdobený chryzantémami. Personál i občania nevnímali v lone prírody žiaden tlak či stres z celoplošného testovania.“

Belža: „Ľudí bolo popoludní málo, boli by sme prijali skoršie ukončenie odberov. Predpokladáme, že ak by sa malo opäť testovať, stretnú sa rovnakí členovia štábu ako spolupracovníci a zároveň priatelia.“

Seňa: „Museli sme obtelefonovať veľa občanov, nakoniec sa podarilo personál zabezpečiť. Zaslúžia si nesmiernu úctu, lebo v čase náboru boli pozývaní ako dobrovoľníci a o finančnej odmene sa hovorilo až neskôr. Prideleného vojaka tak zaujalo nasadenie nášho tímu, že prisľúbil každému členovi pamätný list.“

Vyšná Myšľa: „Nastavili sme časový harmonogram testovania podľa čísla domov. Nemali sme žiadnu možnosť získať informácie o ľuďoch, ktorí patrili do karantény. Nedala sa prehliadnuť ani kritika, pretože ochranné po-

Vyšná Myšľa

Odoberanie vzorky v Čani

môcky ako masky, overaly, štíty či okuliare nie sú bežne k dispozícii v nemocniciach.“

Kokšov-Bakša: „Najťažšie bolo rýchlo reagovať na často sa meniace informácie a požiadavky. No nakoniec sme to zvládli a počas testovania panovala skvelá atmosféra.“

Dôvetok: Vo viacerých obciach nášho regiónu, napríklad v Čani, Valalikoch či Ždani, sa plošne testovalo aj 21. a 22. novembra, účasť však už bola nižšia.

Kto z ľudí žijúcich na Varhedi by pred tisíckami rokov povedal, že tu raz bude testovanie proti svetovej plagi?

Vo Valalikoch využili na testovanie aj telocvičňu

Kokšov-Bakša

0 odvahe a vďake

O pandémie sa hovorí a píše mnoho. Aj o ľuďoch, ktorí nezištne pomáhajú a sú plne nasadení v službe pre všetkých zasiahnutých COVIDom. V našej obci Gyňov ste mohli počas celoplošného testovania stretnúť takých ľudí viac. Osobitne sa však chcem poďakovať starostke Denise Vargovej.

Organizácia najmä 1. kola testovania bola logisticky veľmi náročná. Málo informácií od kompetentných, veľmi krátky čas na prípravu, okolnosti meniace sa každú hodinu, vybavovanie detailov, ktoré neza-
interesovaný pokladá za samozrejme... Predstavitelia samospráv riešili tieto náročné okolnosti do takej miery, akú uznali za primeranú.

Vnímame, že naša starostka okrem „povinného“ zabezpečenia čo najhladšieho priebehu testovania urobila oveľa viac. Keďže sme pomerne malá obec, mal u nás testovať jeden tím. No nestíhal. Vďaka jej odvahe a nasadeniu boli počas celého víkendu tímy dva. Chcem vyzdvihnúť fakt, že bola ich súčasťou. V obleku na to určenom slúžila ľuďom celý víkend od skorého rána do neskorej noci. V Gyňove sme tak za dva dni otestovali asi 770 ľudí, z toho 40 percent z okolitých dedín, dokonca Košičanov.

Videli sme, že reálnych skutkov urobila starostka ešte viac. Postarala sa nám o obedy, večere, pohostenie. Testovaným veľakrát o dobrú náladu a pokojný priebeh. Ďakujeme jej za to.

Peter Šoltés za tím odberného miesta v Gyňove

Členka odberného tímu v Gyňove

Seňa

Nižná Hutka

Aj ZŠ Trstené pri Hornáde vyučuje dištančne

Chcú si byť blízko

Školy a vzdelávanie sa nám počas koronakrízy menia pred očami. Platí to i pre ZŠ v Trstenom pri Hornáde, ktorú navštevuje 124 žiakov od prvého po deviaty ročník.

V prvej vlne pandémie, keď nám do slovnej zásoby vstúpil termín dištančné vzdelávanie – čiže učenie na diaľku – im nastavenie na tento spôsob výučby trvalo 1 – 2 týždne. Na druhú vlnu dištančného vzdelávania, počas ktorej ostali žiaci 2. stupňa do-

ma od 26. októbra, škola žiakov pripravovala už vopred.

„Všetci učitelia majú svoj služobný tablet, k dispozícii notebooky a počítače,“ hovorí zástupkyňa riaditeľky **Vladimíra Romanovová**, ktorá vyučuje biológiu a chémiu. Veľmi sa potešili i úspechu deviataka **Dávida Hoffmana**, ktorý sa v tomto období z vlastnej iniciatívy zapojil do súťaže na stránke JBL Czech & Slovak a vyhral pre školu 10 kusov kvalit-

ných slúchadiel s mikrofónom, určených práve na dištančné vzdelávanie. Elektronické zariadenia využívajú pedagógovia na vedenie online hodín za pomoci aplikácií Microsoft Teams alebo Zoom. „Pri prihlásení sme radi, keď majú žiaci zapnuté kamery. Tak sa môžeme všetci vidieť. Ak spojenie nie je kvalitné, kamery si môžu vypnúť, ale vždy sa chceme aspoň počuť,“ komentuje zástupkyňa.

V tomto dočasnom stave sa sústreďujú na ťažiskové učivo. Žiaci z mála rodín, ktoré sú zo sociálne odkázaného prostredia a nemajú prístup k internetu, chodia do školy raz do týždňa na konzultácie a dostávajú nové týždenné zadania úloh.

V Trstenom sa už dlhšie, hlavne v najnižších ročníkoch, využíva slov-

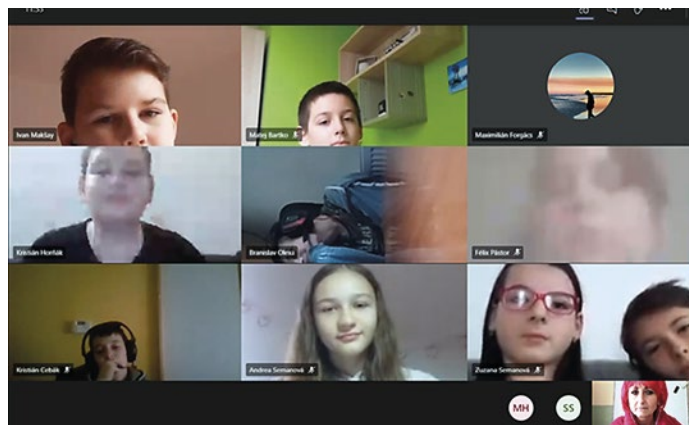
né hodnotenie, ktoré odborníci považujú za lepšie riešenie ako „klasické“ známkovanie. „Žiaci dlhodobo pracujú aj so sebahodnotením a väčšina sa vie posúdiť veľmi objektívne,“ dodáva V. Romanovová.

Jedným z inovatívnych prístupov, ktorého výhody sa ukázali počas pandémie, je učenie vonku. Trstenčania so svojou Zelenou školou vrelo súhlasia. „Hlavne v júni si to deti veľmi pochvalovali. Čítanie uprostred zelene bol skvelý zážitok, žiaci reagovali úplne inak. Vonku dokážeme lepšie aj prepájať rôzne učebné predmety,“ uzatvára pani zástupkyňa. Škola je živým dôkazom, že blízki si môžeme byť stále. Hoci aj na diaľku. Stačí chcieť.

Anton Oberhauser, foto ZŠ Trstené

ZŠ Trstené pri Hornáde je víťazom okresného kola jazykového šampionátu s WocaBee! Štvrtáci získali prvenstvo v precvičovaní slovíčok v okrese Košice a Košice-okolie a postúpili do krajského kola, kde sa umiestnili na krásnom 2. mieste. Tretiaci boli tretí. Aplikácia WocaBee aj počas pandémie pomáha študentom naučiť sa nové slovíčka rýchlo, jednoducho, zábavne a efektívne. Na Slovensku aj v ČR je do súťaže zapojených približne 45 000 žiakov. zš/ah

Takto sa javí trieda učiteľovi na obrazovke cez aplikáciu ZOOM

Knižnice počas pandémie

Verné čitateľom

Obecná knižnica vo Vyšnej Myšli mala sláviť prvé narodeniny od otvorenia. Beseda so spisovateľkou na spadnutie, letáky rozdanie, miestnosť vyzdobená. V priebehu pár minút sa celá udalosť skončila.

Čas zatvorenia však využili na maximum. „Pre komfortnejšie prostredie pre čitateľov sme vymenili staršie regály za novšie. Upravili sme detský kútik a zakúpili 500 nových kníh,“ vymenúva knihovníčka **Dana Zapachová**. Vyhlásili aj online súťaž. Na druhú vlnu boli už lepšie pripra-

vení. „Knihy si ľudia požičiavali vo väčšom množstve, výpožičný čas sme predĺžili na tri mesiace. So žiakmi som komunikovala cez FB a e-mail, takže keď došli, mali už knihy na povinné čítanie pripravené.“

Vo Valalikoch oceňovali

Ani obľúbené podujatia Za Dobšinským do rozprávky a Burza kníh vo Valalikoch sa nemohli uskutočniť. „Všetko zlé je na niečo dobré,“ nestráca optimizmus knihovníčka **Martina Matiová**, „Zatvorenie vytvorilo priestor na doupratovanie knižnice po minuloročnej rekonštrukcii: umytie a zoradenie kníh či vyradenie tých zastaraných a poškodených.“ Na záver roka pripravila veľké prekvapenie – ocenenie 20 najlepších čitateľov knižkou s venovaním. „Vytvorili sme až 13 kategórií, napr. najvernejší čitateľ, najrozčítanejšia rodina, najlepší čitateľ detektívok, ...“ Budúci rok pribudnú v regáloch novinky hlavne od regionálnych autorov a vydavateľstiev vďaka dotácii 2 000 eur z Fondu na podporu umenia.

Monika Floriánová, foto ocú Valaliky

Maňušky vo Valalikoch netrpezlivo čakajú na deti

Nové od profesionálov

Prvá promenáda

- Gyňov má svoju prvú promenádu, pekne vydláždenú a osvetlenú. Tak vyzerá prepojavací cyklochodník, ktorý bol vybudovaný s podporou Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu vo výške 13 830 € a spoluúčasťou obce 8 800 €.
- Pri materskej škole funguje nové parkovisko, chodníky i oplotenie. Projekt bol financovaný z vlastných zdrojov 30 300 €.
- Po ukončení rekonštrukcie obecného vodovodu na ulici Malogyňovská sa obyvatelia obce dočkali nového asfaltu. V novej časti IBV tejto ulice bola vybudovaná cesta ako aj chodník.
- Ľudia privítali i nový asfaltový koberec od železničného priestestia ku kostolu. Práce financoval KSK. Zamestnanci Správy ciest KSK pracoviska Moldava nad Bodvou sa ukázali ako profesionáli a ľudia s veľkým L.

vr/kj

Detičky si skúšajú novú dlažbu

Veselo, vážne, pracovne aj oddychovo...

Milión podôb

Povodne, pandémie, kalamity, živý folklór. Nevšedné udalosti z vojen aj radostnej premiéry moderného filmu. Chichot detí, plesanie dospelych, smrť pamätníkov... Krásne stromy aj domy. Mňam retro i trendové recepty. Ale tiež pliaga moru ošípaných... A príbehy, príbehy vás, milí čitatelia, obyvatelia mikroregiónu Hornád. Milión podôb má život – aj v sedemnástich obciach vášho a nášho „mikráča“.

Je vás vyše 25 000. Radi o vás píšeme. Radi sa bijeme o miesto pre vás na šestnástich stranách štvrťročníka Abovský hlásnik. Hoci vieme, že aj pri najlepšej vôli sa všetko z pestrej mozaiky aktuálnych a výnimočných udalostí zmestiť nedá.

Viete, prečo radi s vami a s vydavateľom tohto periodika, Regionálnym združením obcí Hornád, spolupracujeme? Rovnako s predsedom mikroregiónu **Jánom Kokardom**, redakčnou radou, všetkými starostkami a starostami? Lebo ste tu. Neodchádzate. Tu je vaša zem. Vaša pôda a teda aj nebo. Vaša podstata. A tú vždy cítime a ctíme i pri tvorbe časopisu. S chuťou ho redakčne tvoria: dlhoročný editor **Tono Oberhauser**, redaktori **Monika Floriánová** a **Matúš Géci**, grafik **Jozef Veselý** a tím tlačiarne Rotaprint vedený **Alexandrom Mečiarom**. Ďakujem vrele tiež im.

Srdečne

Katarína Čániová, vedúca redaktorka Abovského hlásnika

Cena za
3. miesto
v Podnikovom
médiu
roka

Povedali o Hlásniku

Hlásnik odoberáme, tak si každé číslo odkladám. Zaujímá ma, čo sa píše o nás, ale aj v iných dedinách, čo sa u nich deje, aké „výkony“ podávajú.“

Stanislav Juhás, Vyšná Myšľa

Vždy sa teším novému číslu Abovského hlásnika, lebo je pestrý, nájdem tam veľa užitočných informácií a hlavne vnímam, že ľudia regiónu spája. Zároveň som rada, že vychádzajú aj obecné noviny a tak sa vzájomne dopĺňajú.

Mária Sedláková, Belža

Netrepežlivo čakám na každé vydanie. Keďže som rodáčka z Vyšnej Myšle, vydatá v Čani vyše 22 rokov, vždy sa rada dozviem, čo je v mojej rodnej obci nové.

Monika Hudová, Čaňa

Keby nebol Hlásnik, tak ani neviem, čo sa deje v okolí. Ako senior by som privítal rubriku o najstarších občanoch v regióne.

Jozef Papuga, Ždaňa

Najradšej mám články z histórie, o tom, ako ľudia kedysi žili. Zaujímavé čítanie bolo o vojakoch z vojny. Mám pocit, že je Hlásnik presýtený folklórom, rada by som videla aj viac článkov zo života obce.

Marta Rusnáková, Nižná Hutka

Chcem sa ešte raz veľmi pekne poďakovať, že ste mali odvahu otvoriť tému zadlžovania sa a že sa v článku nevyhýbate téme kresťanstva. Robíte výnimočnú prácu.

Radovan Ivanko, Košice

Chronológia 15 rokov

Abovský hlásnik sa v našom mikroregióne stal spolupútnikom, v istom zmysle kronikou života od roku 2005. Prežívali sme javy a udalosti miestne, regionálne, celoslovenské i celoeurópske. Tu je zoznam vari tých najpamätnejších, vrátane cien, ktoré redakcia pre región získala:

■ **2005 – 2006** – vychádzajú prvé čísla regionálneho občasnika, od začiatku pod názvom Abovský hlásnik

■ **2007** – Redakciu štvrťročníka v obnovej podobe sa stáva agentúra Communication House z Košíc

■ **2007** – Do platnosti vstupuje Schengenská zmluva, hranice vnútri EÚ sa stierajú, aj medzi Skárošom a Hollóházou, Trsteným pri Hornáde a Kékedom

■ **2008** – Vydávame Cyklomapu mikroregiónu Hornád

■ **2009** – Do zastupiteľstva Košického samosprávneho kraja sú za poslancov zvolení hneď traja zástupcovia z mikroregiónu – Ján Kokarda, Michal Rečka a Tomáš Suchý

■ **2010** – Získavame cenu Prokop 2010 v oblasti riadenia vzťahov s verejnosťou za Komplexné promovanie mikroregiónu Hornád

■ **2010** – Mapujeme ničivé povodne a zosuvy pôdy. Séria článkov v číslach 2 a 3/2010 vynesie redaktorku Katarínu Šímkovej hlavnú cenu v beletristických žánroch v Novinárskej súťaži Slovenského syndikátu novinárov

■ **2011** – Cukrárka Anata z Hanišky zhotovuje pre slovenských hokejistov tortu v tvare ľadovej plochy pri príležitosti majstrovstiev sveta v Košiciach a Bratislave.

■ **2012** – Otvorenie zimného štadióna v Čani

■ **2013** – Abovský hlásnik získava 3. miesto v kategórii časopisov rozpočtových a príspevkových organizácií v rámci celoslovenskej súťaže Podnikové médium roka. Úspech zopakuje v rokoch 2018 a 2019

■ **2013** – Sme pri 20. ročníku podujatia Po srnčej stope

■ **2014** – Zúčastnili sme sa sadenia lipovej aleje medzi Skárošom a Trsteným pri Hornáde

■ **2015** – Koná sa 10. Valalická krojovaná paráda

■ **2015** – Pripomínáme si 95. výročie prvého rozhlasového vysielania na Slovensku – z Hanišky (22. decembra)

■ **2016** – Nižnomyšľianske obecné múzeum sa prvýkrát pripája k Noci múzeí

■ **2017** – Rekapitulujeme mimoriadne tuhú zimu, prvýkrát vychádzame na 16 stranách

■ **2017** – Irena Urbanová z Trsteného získava Cenu Košického samosprávneho kraja

■ **2018** – Oslavujeme 15. ročník Dní mikroregiónu Hornád, moderuje Michal Hudák

■ **2019** – Koná sa 50. ročník Prechodu Slanskými Vrchmi z Nižnej Myšle

■ **2019** – V Čani usporadúvajú výjazdové zasadnutie vlády SR

■ **2020** – Náklad časopisu presahuje 7 000 kusov

Gratulácia k 15. narodeninám časopisu

Milá redakcia,

veľmi rád by som chcel v mene celej obce Sokolany zaželať časopisu nášho regiónu k jeho 15. narodeninám, v čase, keď sa mu začína puberta, všetko najlepšie do ďalších rokov, neustále spokojných čitateľov a len veľa pozitívnych článkov. A samozrejme by som chcel zagratulovať a zaželať veľa šťastia a zdravia taktiež vám do redakcie a prispievateľom článkov či fotografií za vašu skvelú, poctivú a dokonale odvedenú prácu. Prajem vám veľa úspechov vo vašom písaní a mnoho radosti z dobrých vecí.

František Beregszászi, starosta Sokolian

Projekty z eurofondov vyžadujú pevné nervy

Pravidlá sa neustále menia

Už som si po tých rokoch vo funkcii myslel, že som zažil všetko, ale stále sa niečo nové priťrafi. Rozprávania o eurofondoch začína starosta Haniský Miloš Barcal.

Podľa neho najkratším projektom je ten, ktorý robí obec sama za vlastné peniaze. A najdlhším? Každý jeden eurofondový.

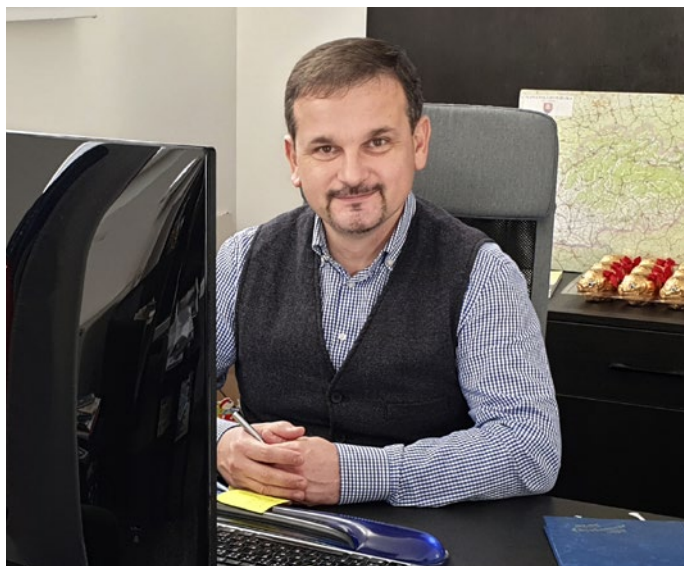
Určite vychádzate zo skúsenosti...

Na vyhodnotenie projektu Výstava zberného dvora čakáme už tretí rok. A to vo výzve uviedli, že ministerstvo rozhodne do 60 dní!? My musíme dodržať pri podávaní projektov všetko na cent a sekundu. Pre riadiace orgány to, žiaľ, väčšinou neplatí. Na všetko čakáme. Na druhej strane cez eurofondy čerpáme zdroje, na ktoré by sme z vlastného rozpočtu nedosiahli.

Z predchádzajúcich čísel hlásnika vieme, že čerpanie eurofondov je časovo náročné a vyžaduje množstvo papierov. Stretávate sa aj s inými prekážkami?

Sú to neprehľadné a stále sa meniace pravidlá vo forme nekonečných, aj 100-stranových príručiek. Nie vždy je namieste prehnaná dôslednosť úradov pri posudzovaní niektorých situácií vo fáze hodnotenia projektu či jeho následnej kontroly. Akoby zdravý sedliacký rozum neexistoval a starostovia boli už dopredu zlodeji.

Hnevá ma aj falošná predstava, že obci stačí k projektu iba 5 % spolufinancovanie. Pri žiadanom projekte sa mi to nestalo. Vždy sa našlo niečo, s čím projektant, rozpočtár či riadiaci orgán nepočítali, ale bolo nevyhnutné to urobiť a zaplatiť, inak by sa projekt nezrealizoval a museli by sme vrátiť peniaze

aj s pokutou. Možno i s trestným oznámením na vlastnom krku, keďže podpis starostu je úplne všade.

Napriek všetkým úskaliam sa tento rok v obci ukončili dve veľké investície z nenávratných finančných príspevkov z eurofondov...

Predškôláci v septembri nastúpili do nových priestorov. Vďaka prístavbe sa rozšírila kapacita škôlky, počet prijatých detí vzrástol dvojnásobne na 68. Vytvorila sa samostatná jedáleň, vynovila výdajňa jedál, upravil dvor, oplotenie a brána.

Na budove obecného úradu sa zateplila fasáda, strecha, vymenili sklá v oknách, inštaloval nový kondenzačný kotol a tepelné čerpadlo na ohrev vody. Zvýšením energetickej úspornosti objektu očakávame v budúcnosti finančné úspory. Z vlastných prostriedkov sme vybudovali presklenú nadstavbu a inštalovali výtah, ktorý

ocenia hlavne seniori, keďže kancelárie sú na 1. poschodí.

Eurofondy sa môžu čerpať nielen priamo cez ministerstvá, ale aj cez Miestnu akčnú skupinu (MAS) Hornád – Slanské vrchy, ktorej členom sú naše obce.

Výška dotácie je cca 40 tisíc eur pre jednu obec, ale aj tu je, žiaľ, schvaľovanie krokov v rámci aktuálneho

programovacieho obdobia neúnosne dlhé. Dodnes nikto nečerpal ani euro a prvé stretnutie k stratégii bolo ešte v 2016.

Členovia MAS t.j. obce, neziskové organizácie, podnikatelia a firmy, majúci spoločné ciele a záujmy, určili oblasti, ktorým sa chcú venovať a získať na ne financie. Vypracovali stratégiu, ktorú ministerstvo pôdohospodárstva schválilo v 2017. Odvtedy sa viackrát menili podmienky čerpania, a tak prvé projekty mohli obce podávať na schválenie až tento rok. Aktuálne prebieha posudzovanie formálnej správnosti projektov na Polnohospodárskej platobnej agentúre. Veríme, že realizácie začnú v prvej polovici roka 2021.

Komplikované právne vety, odkazy na zákony... Máte na projekt školeného odborného pracovníka alebo využívate externé služby?

Napriek tomu, že mám na úrade určite jeden z najschopnejších tímov v okolí, vo vlastnej réžii by sme to popri všetkých povinnostiach, ktoré na nás štát neustále a potichu posúva, nezvládli. Takže pri manažovaní využívame externé spoločnosti a zdatného právnicka, čo začína byť čoraz dôležitejšie.

Monika Floriánová,
foto autorka, ocú Haniska

Moderná prístavba úradu poskytuje bezbariérový vstup do budovy

Nová trieda včielok v materskej škole

Realizované projekty v Haniske

Stavebné úpravy na budove obecného úradu	596 000 €
Rozšírenie materskej školy	459 000 €
Rekonštrukcia miestnych komunikácií	120 000 €
Moderné učebne pre ZŠ	93 000 €
Klimatizácia a vzduchotechnika v kultúrnom dome	47 000 €
Kamerový systém	15 000 €
Projektová dokumentácia pre výstavbu denného stacionára ..	15 000 €
Modernizácia vykurovania telocvične a šatní ZŠ	10 000 €

Sokolany napredujú v plnení plánov

Nová kanalizácia i parkovisko

Rozkopané chodníky, hluk stavebných strojov či víriaci sa prach. Nie sú to veci príjemné, ale nevyhneme sa im, ak sa má obec modernizovať. Trpezlivosťou sa museli obrniť aj obyvatelia Sokolán.

Hlavnou úlohou vedenia obce je zaviesť kanalizáciu v celej dedine. V októbri bola úspešne dokončená a skolaudovaná prečerpávací stanica v rómskej osade a kanalizácia na Jakabovej ulici. Od novembra pokračujú práce na Hlavnej ulici smerom na Bočiar v dĺžke 60 metrov. „Táto výstavba je finančne náročná akcia, ktorú nie je toľko vidieť, ale je veľmi dôležitá pre ďalší rozvoj obce. Rozhodne prispeje k zlepšeniu nášho životného prostredia,“ vraví starosta **František Beregszászi**. Kanalizáciu v obci budujú po etapách s podporou dotácie z Environmentálneho fondu od roku 2018. Preinvestovaných už bolo vyše pol milióna eur.

Obyvateľov potešilo opätovné otvorenie verejných toaliet v Dome smútku, ktoré sa viac ako 10 rokov nepoužívali kvôli poruche s vodou.

Výmenou prešli vchodové dvere a tri samostatné WC. Aj odstavná plocha pred cintorínom prešla rekonštrukciou. „Pretože miesto pre návštevníkov bolo stále obsadené miestnymi obyvateľmi, ktorí si z tohto priestoru robili súkromné parkovisko, zaviedli sme obmedzenie parkovacej doby,“ vysvetľuje starosta dôvody osadenia novej značky. Oba projekty financovala obec z vlastných zdrojov.

Najnovšou investíciou je rekonštrukcia spoločného oplotenia v areáli kostola a okolo školských záhrad. Pôvodný plot bol v dezolátnom stave a hrozilo, že spadne sám. Nový deliaci prvok má vyrásť v polovici decembra.

► Pribudli ďalšie kamery

Kamerový systém, ktorý umožňuje prehrať si záznamy spätne, inštalovali už aj v Sokolánoch. Z dotácie ministerstva vnútra vo výške 4000 eur zaobstarali štyri kamery. Obec sa spolupodieľala na nákladoch 20 %. Zo skúseností obcí, v ktorých monitorovanie už funguje, dochádza

k zníženiu vandalizmu a k zvýšeniu objasnenia trestných činov a ich páchatelov. Samospráva očakáva, že tento priaznivý výsledok sa prejaví i v Sokolánoch. Videozáznamy chcú využiť aj pri riešení sťažností neporiadku pri zberných kontajneroch, ktorý je spôsobený nezodpovedným prístupom niektorých ľudí.

► Bude verdikt konečný?

Už po tretí raz rozhodol Najvyšší súd SR o tom, že časť pozemkov pod

V Sokolánoch sa môže pripojiť na kanalizáciu 70 % domácností

fabrikou U. S. Steel patri Sokolánom. V obci sa však ešte neradujú, keďže dva podobné verdikty už zvrátil Ústavný súd SR.

Martin Haluška, mflor, foto ocú Sokolány

Na návšteve v KOSIT-e – 1. časť: Čo so zvyškami z kuchyne

Novinky v nakladaní s odpadom

Od januára 2021 začne platiť novela Zákona o odpadoch č. 79/2015 Z.z. O tom, aké zmeny a povinnosti pre samosprávy obcí a obyvateľov prináša, sme sa rozprávali so Slavomírou Brzovou, PR manažérkou spoločnosti KOSIT.

Obce a mestá budú povinné zabezpečiť triedený zber kuchynského biologicky rozložiteľného odpadu (KBO). Ten v súčasnosti tvorí pri rodinných domoch 20 % komunálneho odpadu.

► Prečo sa zavádza?

Obyvateľ Slovenska podľa dostupných dát vyhodí ročne až 100 kg potravinového odpadu. Na celú republiku je to viac ako pol miliardy kilogramov ročne! KBO končí hlavne na skládkach (80 % územia SR), kde sa pri hnití produkuje škodlivý skládkový plyn (LFG) s typickým sladkastým zápachom obsahujúci metán, oxidy dusíka a sírovodíka. Odpad predstavuje aj veľké riziko pre podzemné vody a je živnou pôdou pre šírenie baktérií, z čoho vyplývajú zdravotné riziká. Cieľom celej Európy

skej únie je odklon KBO zo skládok a jeho využitie ako druhej suroviny, čím výrazne zlepšime kvalitu životného prostredia.

► Ako bude zber prebiehať?

Pri bytových domoch na zberných stojiskách pribudnú hnedé kontajnery, do ktorých občania budú hádzať len KBO (nie trávu, konáre a pod.). V prípade rodinných domov sa plánuje zaviesť tzv. vedierkový zber od domu k domu (rovnako ako už fungujúci vrecový triedený zber). Tu je dôležité, aby kuchynský bioodpad umiestnený vo vedierkach bol vložený do kompostovateľného vrečka. Po dohode so samosprávou obce zberné nádoby a vrečky pre občanov zabezpečí spoločnosť KOSIT, ako aj ich odvoz a následné zhodnotenie. Frekvencia zberu bude 1-krát za týždeň, prípadne raz za dva týždne.

► Čo sa urobí s vytriedeným odpadom?

V mieste spracovania sa KBO podriví a zmieša s rastlinným odpadom zo záhrad, sádov, či parkov. Zmes sa

následne prirodzene zahreje na teplotu 70 stupňov, čo zabezpečí jeho hygienizáciu. Takto upravený materiál poputuje do kompostárne, kde z neho vznikne kompost použiteľný pri úpravách parkov a verejných zelených plôch.

Druhou možnosťou je spracovanie v bioplynovej stanici (zatiaľ je jedna vo východoslovenskom regióne), kde sa odpad transformuje na plyn, teplo alebo elektrinu, ktorú odvedú do distribučnej siete. Tieto stanice sa prioritne orientujú na bioodpad z potravinárskych prevádzok a reštaurácií, keďže tu majú istotu o jeho zložení.

► Máme výnimku

Obce, ktorých odpad je energeticky zhodnocovaný v Zariadení na energetické využitie odpadu (ZEVO, ľudovo „spaľovňa“), majú výnimku na dva roky. Teda zákonná povinnosť triedeného zberu KBO vzniká v roku 2023. Keďže ZEVO Košice prevádzkuje spoločnosť KOSIT v blízkosti Kokšova-Bakše, výnimka sa týka nášho regiónu a máme dosť času sa pripraviť a zvyknúť si.

Čo patrí do hnedého kontajnera?

Odpad vznikajúci pri varení, zvyšky jedla, ovocné a zeleninové odpady, kávové a čajové zvyšky, škrupiny z vajec a orechov, mlieko a mliečne výrobky po záruke (bez téglikov!).

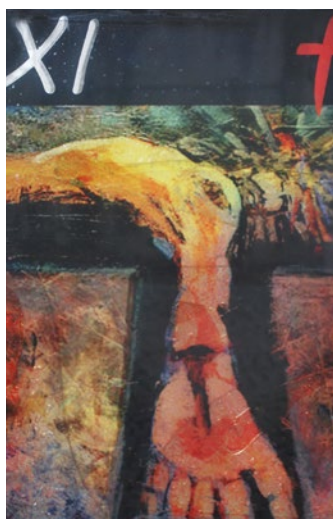
Zber KBO sa nebude týkať ani obcí, ktoré u seba bioodpad 100 % kompostujú. Ministerstvo životného prostredia plánuje v priebehu budúceho roka cez Environmentálny fond vyhlásovať výzvy a distribuovať financie na kompostéry a kompostárne.

Monika Floriánová, foto internet

Rozjímanie zo skla a kameňa

Pomáhame...

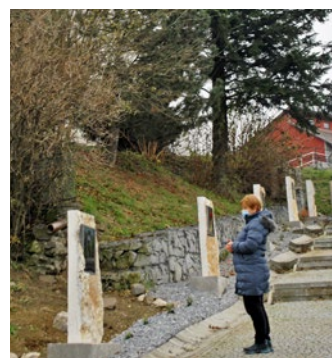
Sugestívny detail utrpenia

Nová krížová cesta

Je z nádherných travertínových blokov zo Spišského Podhradia a zo skla – umelecky stvárneného košickou výtvarníčkou **Zuzanou Bobrovskou**. Reč je o novučkej kalvárii pri kostole sv. Mikuláša v Nižnej Myšli.

Stúpame po širokých schodoch, otvára sa nám čarovný výhľad do Košickej kotliny. Pokojná chôdza a prestávky pri štrnástich zastaveniach na ceste ukrižovania Krista ladia telo aj myseľ do meditatívneho módu...

Pod toto kreatívne dielo sa podpísali členky a členovia Občianskeho združenia Dúhová stonožka, tamoj-

Rozjímanie

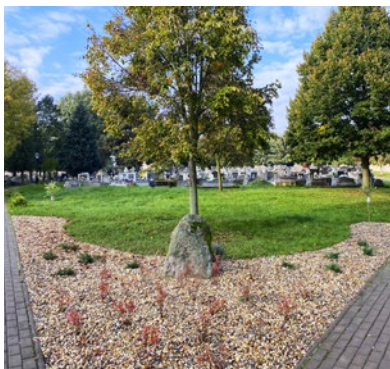
ší obecný aj farský úrad a mnohí iní, vrátane iniciátorky **Eleny Peterčákové** či ďalšej obyvateľky obce **Márie Jamborovej**. Tá počas vikendovej brigády, keď 24 ľudí pomáhalo osadiť dielo a upraviť jeho okolie, napiekla a doniesla im výborné slané aj sladké koláče.

text a foto kčj

Dušičky „trochu“ inak

Tento rok mal sviatok Dušičiek úplne inú podobu. Hranice sa zatvorili a po prijatí protipandemických opatrení so zákazom vychádzania zostali občania nešťastní, pretože tieto rozhodnutia ovplyvnili aj tradície. Veď Sviatok všetkých svätých a Pamiatku zosnulých máme vo veľkej úcte... Príprava na Dušičky v Seni však prebiehala riadne. Obec pomocou svojich pracovníkov zabezpečila kosenie, vysadila nové záhony, ktoré skrášila aj okrasnými kameňmi (na snímke). Nový „look“ dostali aj lavičky v Dome smútku, prešli rukami šikovnej čalúnničky. Udiala sa tak údržba vonkajšieho aj vnútorného prostredia miesta posledného odpočinku.

la/kčj, foto ocú

Výnimočné momenty

Prvý raz po vyše 40 rokoch nebola toto leto archeologická sezóna na Varhedi. Pre pandémiu koronavírusu. Druhá cesta do praveku retrovlakom z Košíc do Nižnej Myšle sa v plánovanú sobotu 17. októbra tiež neudiala. Zrušili ju protipandemické opatrenia. O prvej ste sa mohli dočítať v predošlom čísle.

kčj

Pohľad cirkví na koronakrízu

Kresťanské spoločenstvá rovnako ťažko pocítili dopady protikoronových opatrení. Zatvorené kostoly, zrušené duchovné podujatia, obmedzené sviatosti. **Odstrihnutie od komunitného prežívania viery nebolo jednoduché pre veriacich ani ich pastierov.**

O svoje pohľady sa s redakciou podelili **Jozef Ondovčák**, farár rímsko-katolíckej cirkvi a **Ján Semjan**, duchovný reformovanej kresťanskej cirkvi.

■ Ako ste sa vyrovnávali so zákazom verejných bohoslužieb? Bolo náročné prejsť do online priestoru?

JS: Úplný zákaz verejných bohoslužieb je rozhodnutie štátnych úradov, aké si nepamätám. Do r. 1989 sa stávalo, že vtedajší režim vyhlásil tzv. žatevné neделе a služby Božie sa konali veľmi skoro ráno alebo neskoro večer. K zavretiu kostolov ale nikdy nedošlo. Chvilu trvalo, kým

Výzvy pre cestu viery

sme sa preorientovali. Vykrylo sa však len tolko, aby sa dalo ako-tak fungovať v núdzovom režime. Navyše cirkevno-zborový život sa neodohráva iba v kostole.

JO: Výnimočné časy si vyžadujú výnimočné spôsoby pastoraácie. Bolo náročné nepodceňovať vážnosť situácie a pritom flexibilne pracovať v oklieštených podmienkach. Ľudia sa učili byť sústredení pri TV prenosoch sv. omši doma v izbe. Niektorým to vyhovovalo, lebo nemuseli vychádzať z domu.

■ S čím sa na vás ľudia najviac obracali, akú podporu potrebovali? Zaznamenali ste zhoršenie duševného zdravia ľudí?

JO: Pandémia iné choroby nezastavila, naďalej sme vysluhovali sviatosti pre chorých a pochovali mŕtvych. Človek nie je iba telo

a my sme ho degradovali na úroveň živočích – najesť sa a vyspať. No tí, ktorí žili z eucharistie a sv. omše, strácali istotu a pokoj, ktorý je i dnes rušený neustálym tlakom negatívnych správ. Psychika trpela a duševný stav sa zhoršil.

JS: Mnohí pociťovali neistotu, úzkosť, obavy. Hľadať slová potešenia a povzbudenia nie je ľahké, obzvlášť v situácii vyvolanej novým vírusom. Covid-19 je stále málo známy, nebezpečenstvo sa odhaľujú pomaly. Navyše, pohľady odborníkov sa niekedy líšia, a tak sa medzi ľuďmi ľahko šíria všelijaké „zaručené“ správy. Hľadať uprostred toho všetkého priestor pre cieľnú pastoračnú činnosť je o to náročnejšie.

■ Čo pandémie v kresťanskej viere odkryla, čím otriasla?

JS: Protipandemické opatrenia na

chvilu zastavili život. Začali sme zisťovať, bez čoho sa primárne zabíjame. Mnohé veci: čo je dobré, užitočné, prospešné, nevyhnutné – postavila pandémie do nového svetla. Otázkou je, nakoľko sme sa naozaj dokázali zastaviť, pretože až doteraz sa človek naučil takéto príležitosti obchádzať. Kiež nás táto nová situácia vedie k hlbšiemu prehodnoteniu, aby sme chceli odmietat aj to neblahé a škodlivé, čo nám možno bráni byť inde a iní, než sme teraz.

JO: Pandémia a život pod tlakom odkryli slabosti, ale aj zbližili rodiny, pomáhali byť kreatívni, prehodnotiť výdavy. Štátu ukázali, čo je potrebné, do čoho treba viac investovať a kde ubrať. Potrebujeme byť ľudskjší a ohľadupľnejší, viac si pomáhať, ale aj empatiou predvídať a vcítiť sa do problémov a starostí druhého, bez ohľadu na vierovyznanie alebo politické tričko.

Monika Floriánová

Žiaci zažili dedičstvo predkov zblízka Škola ako z rozprávky

Vrcholom „roka folklóru“ v skárošskej základnej škole bola ukážka remesiel a aktivít našich predkov, spojená s výstavou ľudových predmetov, ktorú škola zapožičali – a miestami aj predviedli – manželia Juhászovci. Pani učiteľka a vychovávateľka Petra s manželom sa už dlhšie venujú zbieraniu „pokladov“, ktoré spoluvytvárali život našich prarodičov. Svoju bo-

hatú súkromnú zbierku sprístupnili na niekoľko dní škole. Pán Juhász priniesol i fujaru či trojmetrový bič, ktorým aj autenticky zapraskal. Pani učiteľka Lenka Jesenská medzitým miesila ručne chlebič, dievčatká si dokonca vyskúšali prať na „rajbačke.“ Vďaka všetkým, čo zorganizovali tento bohatý a náročný deň!

Lenka Ujjobágyová/red

Žiačky na sebe probovali kroje

Seriál Chotárne názvy naše abovské – 8. časť

Arokaľá

Toponymum *Arokaľá* patrí k tomu typu terénnych názvov, ktorých podoba predstavuje zaujímavý výsledok vzájomného ovplyvňovania sa (interferencie) jazykov (nárečí) dvoch spolunažívajúcich etnicky a jazykovo odlišných spoločenstiev, v tomto našom prípade osôb slovenského a maďarského pôvodu. Ako sme na to už poukázali v niektorých predchádzajúcich príspevkoch nášho seriálu (*Varhed', Kiralhed', Kertešňa a i.*), interferencia nastáva pri aktívnej dvojjazyčnosti (bilingvizmu) obyvateľstva a spravidla – najmä v prípade typologickej odlišnosti kontaktujúcich sa jazykov – býva poznačená istými zmenami jazykových prvkov preberaných z jedného jazyka do druhého. Terénny názov *Arokaľá* je toho názorným príkladom.

Aj len čiastočné ovládanie maďarčiny nám prezradí, že tu ide o pomenovanie vzniknuté v maďarskom jazyku (zo slovného spo-

jenia *árok alja* – *árok* = potok, *alja* = pod, dolu, spodok), procesom preberania do slovenského jazyka prispôbené jeho zákonitostiam (výslovnosť iba krátkej samohlásky *a*, „zjednodušenie *lj* na *l* a zaradenie do skloňovacieho vzoru ulica: z *Arokaľi*, na *Arokaľu*) a obyvateľom obce hovoriacim týmto jazykom potom v podobe *Arokaľá* nadlho slúžiace ako pomenovanie časti chotára tejto obce. O miere správnosti tohto výkladu vznikla a fungovania tohto názvu sa najlepšie – ako vždy v takýchto prípadoch – môžeme presvedčiť overením jeho miesta na „mape“ chotára obce Trstené pri Hornáde vo vedomí najstaršej generácie jej obyvateľov (medzi nich patrí aj autor tohto príspevku, k čomu sa rád priznáva): Bolo to pomenovanie časti chotára v jeho najjužnejšej a najzápadnejšej časti, hneď za obcou a pod (za) spodnou časťou potoka („jarku“) prameniaceho na východe chotára v svahoch najjužnejšej časti Slanských vrchov a tu sa vliavajúceho do rieky Hornád.

Ladislav Bartko

Rozhlasové zvony dvoch obcí

V pravidelnej rozhlasovej relácii Zvony nad krajinou na rádiu Regi-na priblížili v priebehu septembra a novembra život v našich dvoch obciach regiónu.

Spoznávate malebnú obec v košickej kotline na pravom brehu rieky Hornád? Hudci v nej vyhrávajú už od nepamäti až doteraz. Dôkazom sú dve spevácke skupiny. Reč je o Kokšove-Bakši, ktorá nedávno prešla výraznou rekonštrukciou obecných budov. Náročný proces obnovy sme zachytili v tohtoročnom vydaní (č. 3/2020).

Druhá dedinka s bohatou históriou je učupená pod Slanskými vrchmi. Neďaleko sa nachádza zrúcanina stredovekého hradu, ktorú sme predstavili v Hlásniku (č. 2/2019). V strede obce je chátrajúca sídelná kúria rodu Feketeovcov z 19. storočia, ktorú navrhol architekt Arpád Jakab. Oveľa viac zaujímavosti aj o obci Skároš sa dozvieme v archíve rozhlasovej relácie Zvony nad krajinou na webe RTVS.

Matúš Géci, foto ocú

Redaktor RTVS Ján Kondor (v popredí vpravo) počas nakrúcania Zvonov nad krajinou v Kokšove-Bakši

Slovenčina naša spisovná... 1. Kokšov-Bakša

Príspevkom o názve obce uvede-nom v jeho titulku začíname náš malý seriál o používaní oficiálnych názvov obcí nášho mikrорегиону. U viacerých z nich sa totiž v jazykovej praxi často stretávame s rôznymi chybami, a to tak v ich písanej, ako aj hovorenej podobe. Podnet k tomu nám dali dvaja čitatelia nášho periodika, ktorí chcú vedieť, či sa pri používaní názvu obce Kokšov-Bakša majú ohýbať obidve jeho zložky, alebo iba tá druhá. Odpoveď nám dá nahliadnutie do Pravidiel slovenského pravopisu (ich ostatné, 4. vydanie je z roku 2013). V nich (na s. 546) zistíme, že v tomto type zložených zemepisných názvov sa **ohýbajú obidve jeho zložky**, takže pri miestnom názve

Kokšov-Bakša správne sú iba podoby (z, do) **Kokšova-Bakše**, (o, pri) **Kokšove-Bakši**, podoby (z, do) *Kokšov-Bakše*, (o, pri) *Kokšov-Bakši* sú nespisovné. Vo verejnej jazykovej komunikácii realizovanej v spisovnom jazyku sa uplatňovanie platnej kodifikácie považuje za záväzné, naopak, jej ignorovanie je chybou, ktorej sa treba vyhýbať. Veľkou chybou sú aj podoby tohto názvu písané s pomlčkou (*Kokšov - Bakša*) alebo s nesprávne použitým (s medzerou pred ním a za ním) spojovníkom (*Kokšov - Bakša*). Pravopisne správna je iba podoba *Kokšov-Bakša*. Podobne jedine správna pravopisná podoba názvu nášho okresu je tá so spojovníkom: Košice-okolie.

Ladislav Bartko

Boje o Gyňov – neprelomená obrana

[illegible]

Daniel Szilágyi,
red. upravené, náčrt G. Šoltés

Od polovice februára do konca marca

Nezabudnite sa sčítať!

SODB SČÍTANIE
2+21 OBYVATEĽOV,
 DOMOV A BYTOV

Ani sme sa nenazdali a po 10 rokoch je tu opäť čas na sčítanie obyvateľov, domov a bytov (SODB). V roku 2021 sa uskutočňuje pod záštitou Európskej únie a Organizácie Spojených národov. SODB 2021 je prvým integrovaným sčítaním a prvým plne elektronickým sčítaním na Slovensku. Delí sa na dve etapy: sčítanie domov a bytov a sčítanie obyvateľov.

Pre sčítanie je rozhodujúcim okamihom polnoc z 31. decembra 2020 na 1. januára 2021, čiže sčítavajú sa údaje platné k tomuto momentu. Sčítanie domov a bytov prebieha v obciach a mestách od 1. júna 2020 do 12. februára 2021, bez záťaže obyvateľov, s využitím administratívnych zdrojov. **Sčítanie obyvateľov bude prebiehať počas šiestich týždňov, od 15. februára 2021 do 31. marca 2021.** Ak niektoré údaje budú neúplné, prebehne dosčítavanie poverenými osobami v jednotlivých obciach.

Povinnosť sčítať sa majú všetci obyvatelia Slovenskej republiky, čiže každý, kto má v SR trvalý, prechodný alebo tolerovaný pobyt, aj občan Európskej únie, ktorý tu má obvyklý pobyt. Sčítavať sa bude vyplnením sčítacieho formulára, ktorý bude dostupný na webovej stránke www.scitanie.sk. Obyvateľ sa sčíta sám alebo bude sčítaný zákonným zástupcom (rodičom), prípadne blízkou osobou, prostredníctvom online aplikácie z domu na vlastnom počítači, tablete, či mobile. Ak obyvateľ nemá elektronické zariadenie, bude môcť

použiť zariadenie na kontaktnom mieste, ktoré bude zriadené v každej obci, kde so sčítaním bude pomáhať stacionárny asistent. Na území obce budú tiež pôsobiť mobilní asistenti, ktorí navštívia domácnosť v prípade, že o takúto službu obyvateľ požiada.

Sčítanie je zdrojom informácií a údajov o stave našej spoločnosti, životných podmienkach obyvateľov a ich bývaní, ktoré sú veľmi dôležité pre tvorbu najrôznejších verejných politik. Od počtu trvalo bývajúceho obyvateľstva na území obce závisí výška podielových daní pre

obec. Údaje o obvyklom pobyte môžu zrealizovať mnohé požiadavky obcí k zlepšeniu kvality života pre obyvateľov. Údaje môžu slúžiť ako podklad pri čerpaní eurofondov. Od vekovej štruktúry obyvateľstva na území obce závisí plánovanie počtu miest v materských a základných školách, plánovanie služieb pre seniorov. U obcí s národnostne zmiešaným obyvateľstvom majú údaje dosah na právo obyvateľov komunikovať v úradnom styku v jazyku národnostnej menšiny.

Získanie kvalitných a presných údajov a informácií o slovenskej spoločnosti umožňuje medzinárodné porovnania na úrovni Európy i sveta. Získané údaje sú teda jedinečným a nenahraditeľným zdrojom informácií pre verejný a súkromný sektor, odbornú i laickú verejnosť. V konečnom dôsledku výsledky sčítania ovplyvňujú každého z nás.

Gabriela Lukáčová, redakčne krátené,
 ilustračné foto archív jv

Ďalšia zelená

Rady „zelených škôl“ rozšírila v konciacom sa roku Materská škola Skároš. Deti sa cez prioritnú tému učia chrániť prírodu, žiť zdravo a nadobúdať vzťah k manuálnej práci. V prírodnom prostredí školského dvora vznikol v spolupráci s rodičmi altánok ako zelená trieda. „Okrem toho sme vysadili okrasné rastliny, zhotovili bylinkovú záhradku a vysadené ovocné stromy a kríky priniesli už v prvom roku svoje plody,“ teší sa riaditeľka **Xénia Tomková**. Škola získala certifikát a medzinárodnú vlajku Zelené školy. Takýchto materských škôl je na Slovensku zatiaľ iba 17.

xt/ao

Namiesto konzoly krovinores

Pre mladého **Dávída Beneša** z Hanišky je kosenie veľkou záľubou. K dvanástym narodeninám si namiesto hernej konzoly prial krovinores, aby mohol zožat' lucernu pre svojich deväť bielych zajacov. Malý chovateľ má blízko aj k pestovaniu zeleniny. Inšpiráciou sú mu starí otcovia, ktorí celý život pracovali na družstve. Pri pestovaní zeleniny sa pridružili aj problémy so škodcami. „Šalát som sadil na trikrát, lebo na úrode si pochutnávali slizniaci,“ sťažuje sa malý gazda. Napriek prekážkam hospodárstvo Dávída naďalej naplňa a so skúsenosťami sa delí s rovnako šikovnými rovesníkmi.

Dávid sa neváha postarať i o susedovú kačku

Matúš Géci, foto archív Dávid Beneš

Keď sociálna sieť pôsobí pozitívne

Napriek nástupu detí do škôlky zostala Materská škola v Seni verná trendu sociálnej siete Facebook, na ktorom dennodenne pribúdajú videá s deťmi. Do uzavretej skupiny patria len rodičia a príbuzní detí, ktoré navštevujú MŠ. Mnohé komentáre naznačujú, že rodičia ani netušili, aké tvorivé dokážu byť v skupine ich detí. Facebook tak otvoril väčšie možnosti vzájomnej dôvery, úcty a obdivu pre prácu pani učiteľiek.

ocú/ah

Pedagogický tím MŠ Seňa

Na ceste k samostatnosti

Podporované bývanie prináša výsledky

Novovzniknuté Zariadenie podporovaného bývania v Čani sa nachádza vo väčšom rodinnom dome pri železničnej trati. Pre piatich mužov a tri ženy s ľahkým mentálnym postihnutím je krokom k väčšej nezávislosti. Prijemné prostredie a priateľská atmosféra pomáha celému procesu osamostatnenia.

Po zániku Krízového centra pre deti zostala budova Košického samosprávneho kraja (KSK) nevyužitá, preto župa oslovila DSS Domko. „Uvažovali sme, ako ľudí s mentálnym postihnutím posunúť v živote ďalej a prišli sme na myšlienku zriadiť prvé celoročné pobytové zariadenie,“ hovorí mi na úvod riaditeľ DSS **Martin Vatra**. „Sme radi, že sme rozšírili ponuku sociálnych slu-

žieb. Otvorením zariadenia sa župa snaží začleniť znevýhodnených ľudí do spoločnosti. Návyky, ktoré si tu osvoja, prispievajú k ich sebestačnosti,“ prízvukuje predseda KSK **Rastislav Trnka**.

Osmi rezidenti sú zatiaľ pod stálym dohľadom pracovníkov. Štyria inštruktori sociálnej rehabilitácie a zdravotná opatrovatelka pripravujú pre nich každodenný program. „Naším cieľom je učiť ich nezávislosti a pripraviť ich na individuálne bývanie,“ vysvetľuje mi **Miro Kluska**, inštruktor sociálnej rehabilitácie. „Učíme ich život bežnej domácnosti. Chceme fungovať ako bežná rodina, ráno vstať, ustlať si, pripraviť raňajky, vyprať, vyžehliť, navariť, nakúpiť, naučiť sa hospodáriť s peniazmi.“ Bývanie si klienti spríjemňujú aj mnohými individuálnymi záľubami od športu cez štrikovanie až po hranie na hudobné nástroje. Nechýbajú ani prechádzky v prírode.

„Štyria klienti aj pracujú, traja v chránenej dielni a jeden v sociálnej integrovanej kaviarni. Od srdca v Košiciach. Ďalší si dopĺňa vzdelanie v praktickej škole. Ostatných pripravujeme na prácu, ale chýbajú nám pracovné príležitosti,“ hovorí mi **Viera Mišková**, vedúca sociálneho úseku. Klienti si prácu veľmi pochvalujú a tešia sa na stretnutia so známymi ľuďmi v práci. „Najťažšie bolo ich naučiť cestovať prímestskou dopravou do zamestnania. Z toho mali paníc-

Oblúbenou jesennou činnosťou klientov zariadenia je tvorba mandál z listia

ký strach. Na začiatku sme chodili s nimi, cvičili sme, ako si pýtať listok, ukázali sme im zastávku, orientačné body cesty. Nakoniec cestujú samostatne,“ približuje inštruktor Kluska. „Dokonce zvládli aj krízovú situáciu, keď vystúpili na nesprávnej zastávke. Bol to síce veľký stres, ale dokázali požiadať o pomoc okoloidúcich. Rovnako náročné bolo pre klientov odtrhnúť sa od rodiny. Spočiatku pravidelné návštevy s rodinou

a priateľmi prerušili opatrenia na zamedzenie šírenia koronavírusu,“ dodáva pani Mišková.

Kapacita zariadenia je nateraz naplnená. „Našou víziou je rozšíriť zariadenie o dve bytové jednotky pre ďalších štyroch ľudí. Momentálne máme spracovaný projekt. Pevne dúfam, že prístavby uskutočníme do roka s finančnou podporou KSK,“ uzatvára riaditeľ Vatra.

Matúš Géci, foto Domko

Otvorenie zariadenia

Úsmevy cez rúško

Každoročné októbrové posedenie pre seniorov sa kvôli pandémie nemohlo uskutočniť ani v Nižnej Hutke. Pri príležitosti mesiaca úcty k starším však obec svojich potešila aspoň malou pozornosťou. „Poslanci obecného zastupiteľstva im rozdávali kozmetické, alebo, ako sme ich nazvali, omladzujúce baličky. Všetkých seniorov darček miľo prekvapil. Za rúškom nebolo vidno ich úsmevy, ale oči nám prezradili ich vďaku,“ hovorí starostka **Iveta Vasilenková**.

Podobne prekvapili svojich dôchodcov aj v Seni či Gyňove. ocú Nižná Hutka/red

Dôchodcovia v Nižnej Hutke (na snímke) i inde boli vďační za záujem

Spomienky na „babičku“

V rodine ju volali stará mama, v okolí ju nazývali „babička“. Život mladej **Márie Rusnákovovej** nebol ľahký. Pred 2. svetovou vojnou prišla o manžela a zostala sama s tromi deťmi bez peňazí.

Nestrácala nádej a v roku 1936 sa vybrala z Nižnej Hutky do Pešti vyučiť sa za pôrodnú babicu. Deti medzičasom prichýlili starí rodičia. Po roku štúdia sa vrátila domov a pracovala v košickej nemocnici. Ani po vojne sa situácia nezlepšila. Za prácu pôrodnej baby dostala často len kúsok salámy alebo trochu bravčovej masti. Deti sa pýtali na svet aj počas tuhej zimy. Na cesty a polia pokryté ľadom gazda nevedel ani kone zapriahnuť a Mária musela kráčať v noci s lampášom v ruke. Na čižmy si namotala domáce plátno, aby sa bezpečne prebrodila snehom k rodičke.

Raz dostala Mária od rodičky asparágus. Nevšedná rastlina sa stala

pre Máriu pripomienkou neľahkých časov. Rusnákovci vzácny asparágus doteraz opatrujú a s láskou spomínajú na príbeh jednoduchšej dedinskej ženy, ktorá sa v živote nikdy nevzdávala a prekonala aj ťažké obdobia.

ocú Nižná Hutka/red, foto archív Márie Rusnákovovej

Opustil nás sochár L. Staňo st. z Valalík

Očarený travertínom

Valalické zvony oznámili regiónu smutnú správu. V októbri odišiel do umeleckého neba sochár Ladislav Staňo st. (†59). Tvoril s elánom a radosťou, odvážne sa púšťal do neprebádaných tém.

Už ako chlapec vyrezával drevené figúrky. Neskôr plastiky s ľudovou a sakrálnou tematikou. V 80. rokoch študoval u sochára a nestora mladých umelcov Vojtecha Löfflera. Nakoniec si ho podmanil tvrdý kameň. Prvé výtvyry vznikli zo skál, ktoré našiel na ceste.

O inšpirácii povedal v rádiu Regína: „Mojá tvorba sa točí okolo ženy ako venuše, matky, ideálu krásy. Zobrazujem hlavy na stenu i busty. Keď robím hlavy, ja ich v kameni už vidím. Vyberiem si taký, aby som mal čo najmenej roboty.“

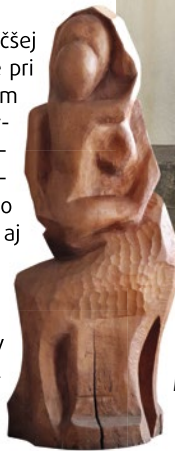
Vytvoril viac ako 600 plastík. Mnohé sú v zbierkach po celom svete, najďalej v New Yorku. Trojmetrové pieskovcové súsošie Raj-

ská brána stojí v najväčšej prírodnej galérii v Európe pri Trinci v Čechách. So synom Lacom vysekali k 700. výročiu bitky pri Rozhanovciach pamätník zobrazujúci výjavy z bitky. Jeho drevené figúry skrášľujú aj valalický betlehem.

V 1997 zriadil vo Valalíkoch súkromnú galériu s názvom LS+LS - Ladislav Staňo starší a mladší. Spolu v ateliéri tvorili, junior získal základy sochárčenia práve od otca. S úsmevom vravieval: „Robíme ťažko, je to špinavá práca. Sme zaprášení ako mlynári. Ale máme radosť z toho, že chladný kameň ožije.“

► **Takto si ho budú pamätať:**

Štefan Petrik, starosta Valalík: Ako hrdý Valalčan, všade šíril dobré meno o našej obci. Ďakujeme

Laco vystavoval na Slovensku i v zahraničí, aj na mnohých benefičných aukciách, kde nezištne pomáhal deťom.

Matka s dieťaťom víta návštevníkov Valalík v kultúrnom dome

za krásne diela. S odchodom Laca odchádza aj čosi z nás, z našej kultúry.

Ivana Mochorovská, Mestské kultúrne stredisko, Michalovce: Život chladnému kameňu mohol vdychnúť jedine vnímavý a citlivý človek, akým L. Staňo bol. Nepopieral hodnotu vzťahov ani realitu duchovného sveta.

Vladimír Šuster, výtvarník: Streťovali sme sa na plenéroch, vysta-

vách. Bol priamy, úprimný a veľmi dobrosrdečný chlap. Čisté línie, hutné tvary a cit pre materiál z jeho sôch urobili ľudsky čisté výpo-

vede o svete, v ktorom žil. **Ľuboš Olejník**, Krajské múzeum v Prešove: Patrí medzi najplodnejších výtvarníkov košického regiónu. Mohlo by sa zdať, že kameň je pre mnohých znakom bremena. Pre L. Staňu bol výzvou, stávajúc sa mnohokrát nechcene symbolom jeho údelu a života.

Monika Floriánová, foto: autorka, Veronika Janušková

100 rokov organizovaného poľovníctva

Medaila aj do Družby

V decembri uplynie sto rokov od založenia Lovckého ochranného spolku, prvej organizácie združujúcej poľovníkov na Slovensku. K významnému výročiu Slovenský poľnícky zväz (SPZ) ocenil pamätnou medailou členov PZ Družba: **Ernesta Takáča** z Vyšnej Myšle, **Bartolomeja Žuka st.** z Nižnej Myšle, **Ondreja Bakšihu** z Valalík a **Mariána Babjaka** z Košíc. PZ Družba so sídlom v Nižnej Myšli funguje od r. 1972. Podieľalo sa na stavbe strelnice v Nižnej Hutke

a bažantnice v Nižnej Myšli.

Dnes má 29 členov. Starajú sa o revír Barónsky kút s rozlohou 2757 ha prevažne v katastroch oboch Myšlí a v časti Lesov SR (pozn. redakcie: na Slovensku je 1881 revírov). Pravidelne na brigádach čistia les od odpadkov po návštevníkoch, opravujú krmelce a posedy, v zime dokrmujú zver zrnom či silážou. Najdôležitejšou úlohou poľovníkov je starať sa o zver, chovať ju, až nakoniec strieľať.

Monika Floriánová, foto ocú Vyšná Myšľa

Na chate Myšľanka sa zišla celá poľovnícka rodina

Medzi finálovou dvanástkou

Belžiansky „Perši dub“

Vyzera magicky ako jeho okolie. Široko-ďaleko osamotený dub letný nad Belžou. Pamätníci vravia, že na mieste, kde rastie, bol kedysi hustý dubový les. Strom je vyobrazený i v erbe Belže. Na kmeni má zavese- ný obraz Panny Márie. Pod ním lavička, pri ktorej sa ľudia zvyknú počas prechádzky zastaviť, posediť a načerpať novú energiu.

Tento krásavec má obvod 340 cm, je vysoký 19 m a odhaduje sa mu vek okolo 165 (či až 300?) rokov. Pre svoju výnimočnosť sa v 18. ročníku súťaže nadácie Ekopolis – Strom roka 2020 stal jedným z 12 finalistov z prihlásených 23 stromov na území SR. Od mája do konca septembra dali občania svojim stromom dovedna takmer 25 000 hlasov. Víťazom sa stal mohutný 700-ročný dub v Drnave. Perši dub získal s počtom 832 hlasov 12. miesto. Dôstojne a krásne, tak ako je on sám, reprezentoval obec aj náš región.

Katarína Čaniová, foto autorka

Dub Belža bez listov

Štyri panny v jame

Najvyššia obeť za záchranu

Unikátny nález z Nižnej Myšle obletel Slovensko. Presnejšie povedané – spopularizovaná replika obetnej jamy s jej neobvyklým „obsahom“ postavená na tom istom mieste, kde ju takmer pred 30 rokmi archeológovia objavili. Článok a fotografia o štyroch obetovaných pannách priniesli uplynulé leto početné médiá – od Pravdy cez Nový čas po televíziu a rozhlas... Konečne!

Nesmierne bohaté nálezisko z doby bronzovej na Varheď si to právom zaslúži. Veď nie nadarmo sa mu hovorí – vedno s archeolokalitami v Barci, Nižnej Hutke, Valalikoch, Geči, Ždani, Trstenom... – slovenské Mykény.

► Čo sa udialo v posledný deň

Posledný deň archeologickej sezóny roku 1993. **PhDr. Ladislav Olexa** s tímom v dva a pol metrovej hĺbke odкрývajú na opevnenom sídlisku II ženskú kosť v nezvyklej polohe. Ležala nepietne na bruchu, ruky skrčené, zrejme predtým zviazané, pred hodením do obetnej jamy jej zlomili väzy. Blízko nej našli ďalšiu ženskú kosť s tou istou „diagnózou“ a pod vrstvou hliny ešte dve... To už došli ďalší odborníci z Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre, vrátane antropológa...

Návštevníci pri pozostatkoch obetovaných žien v Myšľanskom obecnom múzeu

„Pracovali sme do hlbokého novembra. Lialo, pršalo, všade mazľavo a chladno. Chránila nás len celta vojenského stanu,“ spomína doktor Olexa, vedúci výskumu na Varheď. „Zistili sme, že pradávni obyvatelia osady asi v polovici zasypanej jamy so štyrmi ľudskými obeťami spálili obilie a časti zvierat. Zrejme šlo o očistný oheň. V jame sme našli aj časť uvarenej detskej lebky.“

Replika obetnej jamy v archeoskanzene vznikla v chránenej košíckej dielni Artefakt i vďaka podpore Ko-

šického samosprávneho kraja. Vyrobili ju z kvalitných umelohmotných kostrových skeletov z Nemecka. Teraz v zime je prikrytá. Chrání ju aj drevený prístrešok a dva mladučké buky. No oplatí sa tam prísť i v zime. Stojím pietne pred originálnymi pozostatkami štyroch zjavne mladých tiel v Myšľanskom obecnom múzeu. Vnímam silnú dramatickosť „scény“. Objavitelia obetovaných žien hovoria, že šlo o panny – od 14 do 24 rokov. Nevylučujú, že to mohli byť kňazky, pretože od pradáv-

nych dôb – nám známych 40 000 rokov do začiatku nášho letopočtu – zohrávala žena významnú úlohu nositeľky tvorivých síl, ploditeľky a vedomkyne.

► Dôvod krvavého rituálu?

Čo bolo dôvodom pre neobvyklý krvavý rituál? Doktor Olexa: „Udial sa okolo roku 1450 pred n. l., čo bolo tesne pred zánikom opevnenej osady. Môžeme sa len domnievať, že tamojší ľudia sa takto pokúšali zahnať blížiacu nebezpečnosť a nakloniť si božské sily. Hoci podobné nálezy poznáme zo Spišského Štvrtku a z obetnej studne v Gánovciach, aj vtedy išlo o výnimočný čin. Vylúčiť nemožno ani kanibalizmus alebo iné dôvody.“

► Prieniky do súčasnosti

Obetovanie dievčiny, aby božstvá dopriali ľuďom úrodný rok či pokojný život, má spojivá i s dneškom. Možno ste pred pár mesiacmi videli v televíznej relácii Zem spieva ukážku spevnej procesie Vodenie Uljany, ktorú predstavili folkloristky z Kojšova. Možno ale netušíte, že pradávne korene tohto ojedinělého kojšovského zvyku, ako pomôcť sirote Uljane darom, môžu byť oveľa dramatickejšie – v obetovaní dievčata na začiatku plodného obdobia prírody. Túto pohanskú tradíciu stvárnil i ruský hudobný skladateľ Igor Stravinskij v balete Svätenie jari.

Slepačia polievka pre dušu

„Vždy som fandila vykopávkam niekoľkotisícročných hrobov na Varheď. No úcta, akú im vzdávajú archeológovia, ma hlboko dojala,“ rozpráva **Elena Peterčáková** z Nižnej Myšle. „V jeden jesenný deň roku 2019 som bola na archeolokalite na konci sezóny. Pripravili rozlúčku, komu bolo treba, poďakovali za spoluprácu. A vidím, v každom hrobe objavenom toho roku horí sviečka. **Laco Olexa**, vedúci výskumu, mi vraví: „Patrí sa nám pomodliť či venovať pieseň a vôbec – uctiť si pamiatku tých, čo tu boli pred nami, ktorí prispeli k nášmu životu a poznaniu.“ Oslovili ma tie slová. Možno aj preto, že som veriacia katolíčka a cítim, že každý človek – aj ten najviac zabudnutý – si aj po smrti zaslúži úctu. Ale vidím: sviečka horí aj v prázdnom hrobe...“

„Prečo ste ju zapálili?“ pýtam sa s údivom.

„Hrob č. 816 nie je prázdny. Leží v ňom bohatá žena.“

„Ako to vieš?“

Sviečky ma dojali...

„Aha! Na vykopanom mieste vidíš plochu s iným odtieňom hliny. Tú zmenu farby spôsobilo drevo. Drevená rakva. A do takej pochovávali bohatých ľudí.“

Zaškrabol v rohu hrobu prstom – ako by o niečo lesklé či kovové.

„A tu bude nádoba s pohrebnými darmi,“ vysvetľuje mi: „A keďže ju nebohým dávali k nohám južným smerom, viem, že hlava bude na severe. Tak kládli ženy. Príď tu zajtra popoludní a uvidíš...“

Na druhý deň popoludní naozaj zavolať: „Pod sa pozrieť.“

Uvidela som útlu kosť s ihlicou, ktorá pradávnej žene dakedy zdo-

Náhrdelník - trojuholník – pôvabný tvar pre ženské hrdlo. V zbierke Myšľanského obecného múzea.

bila vlasy. Na krku mala koráľkový náhrdelník a okolo seba ďalšie posmrtné dary...

Hlboko ma to všetko dojalo. Vždy

na Dušičky si spomeniem aj na našich predkov na Varheď a na úctu, ktorú môžeme vždy a voči každému prechovávať.“

stranu pripravila Katarína Čániová, foto autorka a Košická detská železnica

Druhá šanca pre veci „navyš“

Pomáhame ľuďom i planéte

Aj vo vašej domácnosti ste našli pre vás už nepotrebné, ale stále použiteľné oblečenie, topánky či hračky? Môžete ich vyhodit alebo darovať. Druhá možnosť je však lepšia, pretože darom vykúzlite druhému úsmev na tvári a navyše šetríte prírodné zdroje Zeme.

V Sokolčanoch Klub dôchodcov pravidelne organizuje charitatívnu zbierku pre rodiny v hmotnej núdzi. Nevynechali ju ani tento rok. Obyvatelmi darované veci putovali do Gréckokatolíckej eparchiálnej charity Košice. „Sokoláčania nás opäť potešili nielen svojou návštevou, ale aj výsledkom. Priniesli niekoľko vriec s oblečením. Najsrdečnejšie vám ďakujeme! Ste neoddeliteľnou súčasťou nášho tímu, ktorý

sa snaží pomáhať ľuďom majúcom život o niečo zložitejší,“ odkázali miestnym.

Mladí členovia združenia vy-MYŠLANci premiérovito zorganizovali v priestoroch bývalej ZŠ vo Vyšnej Myšli výmennú burzu oblečenia tzv. SWAP. Hlavnou myšlienkou tohto najnovšieho trendu vo svete je znížiť množstvo vyhodenených šiat, zaradiť ich späť do obehu, ale aj čo najmenej podporovať tzv. fast fashion (rýchlu módu). „Nie je nám jedno, za akých podmienok sa vyrábajú lacné kúsky, a preto sme uprednostili túto formu pred nákupom nového tovaru. Chceme naučiť aj ostatných, že ekologické myslenie je naša budúcnosť.“

Monika Floriánová,
foto ocú Sokolány

Nádielku charite odovzdali Margita Szemanová, Malvína Vargová a Agáta Švarcová zo sokolianskeho klubu

Adventný čas poteší nás Baliareň radosti

Mikuláš si pripravil bielu cestičku do regiónu, keď v posledný novembrový deň nasnežilo. Tento rok obdaroval úplne každého, veď sme poslúchali viac ako inokedy. Ta ne?

Vo Valalikoch si v knižnici zriadil vysunuté pracovisko – baliareň radosti. Jeho tím sa musel obracať, aby zabalil temer 400 balíčkov pre miestnych škôlkarov, prvákov, učiteľov, zdravotníkov... Seniorov rozveselil sladkým medom, veď minulý rok posedenie pri stromčeku nemali pre rekonštrukciu kultúrneho domu a tento zase pre... vieme všetci pre-

Valalický balíčkomat

čo. V Belži predtým, ako zatúkal na okná, pozor, u nás cez komín nechodí, rozsvietil vianočný stromček na autobusovej zastávke. A potom sa vydal do ďalšej obce a ďalšej...

Monika Floriánová, foto ocú

Aj adventné vence skrášlili naše obce. Štvormetrový veniec vo Vyšnej Myšli vidno zo železničnej stanice, takže aj cestujúci vedia, koľko týždňov ostáva do Vianoc.

Pečie Dominika Fečková

Ak vám v minulom čísle chýbala konkrétna inšpirácia zo sladkej dielne mladej cukrárky z Valalík, máme pre vás prekvapenie v podobe receptu na chutné „mňamotky“. Trvanlivé „crinklesky“ ako stvorené na sviatočný stôl. Niečo menej tradičné...

Citrónové crinkles

Suroviny: 240 g hladkej múky, 50 g kryštálového cukru, 1/2 bal. kypriaceho prášku, 1 ČL vanilkového cukru, 1 vajce, 70 g masla, 1 citrón, na obalovanie kryštálový a práškový cukor

Postup: Vymiešame zmäknuté maslo s kryštálovým a vanilkovým cukrom a do tejto maslovej zmesi postupne pridáme ostatné suroviny, vajce, múku s kypriacim práškom a z 1 citróna kôru a šťavu.

Cesto: Rukami vypracujeme guľky vo veľkosti vlašského orecha. Oba-

luje najskôr v kryštálovom cukre, potom v práškovom. Poukladáme na plech vystlaný papierom. Dáme piecť pri 170 stupňoch približne na 10 minút.

Citrónové „crinklesky“

Bobalki – vianočné opekance

Rada pre slobodné dievčatá: S prvou upečenou bobalkou vyjdite na dvor a počúvajte, kde zabreše pes. Tým smerom býva váš nastávajúci...

Suroviny: kysnuté cesto, med / cukor, voda, mletý mak, práškový cukor

Vypracujeme kysnuté cesto ako na langoš. Vykysnuté ho nakrájame na menšie časti a z každej vytvoríme valček, ktorý pokrájame na malé kúsky. Tie pokladáme na vymastený plech. Musia byť medzi nimi dostatočné medzery, lebo pri pečení ešte narastú a spojili by sa nám. Pečieme ich na 180 stupňoch do zlatista. Necháme ich vychladnúť. Niektoré rodiny pečú bobalki na Štedrý deň, iné zase aj niekoľko týždňov pred Vianocami. Od toho závisí aj ďalšia príprava. Ak sú bobalki príliš tvrdé, je potrebné ich zaliať uvarým sirupom z vody a medu, prípadne cukru. Posypeme ich makom a poprashi-

Opekance na originál farebnej výšivke

me práškovým cukrom. Necháme vychladnúť.

Vo Valalikoch sú aj iné varianty. Môžu sa podávať s tvarohom a za tepla. Vtedy sa odporúča preliať ich teplým sladkým mliekom – namiesto sirupu.

kčj/valalický kalendár Co še u nas varelo, námet a foto Mgr. Pavol Kacvinský

Keď zafungujú gény

Športová duša v pozadí

Dnes 57-ročný Emil Repák nikdy neprestal byť priam zrastený s rodnou Vyšnou Myšlou – ani vtedy, keď mu medzi rokmi 1988 a 2014 ako bydlisko svietili v občanke Košice.

Milník nastal roku 2006, keď po prvý raz zorganizoval Beh Vyšnou Myšlou. Založil tak tradíciu, ktorú prerušila až pandémia. No nielen behom žije Emil. Do štyridsiaty hral aktívne futbal, je dušou v pozadí turnajov (hlavne starých pánov) i v tomto športe.

Zimnou srdcovkou mu je stolný tenis. Nestráca nádej, že 16. januára 2021 sa u nich zídu rivali z okolitých dedín. Uprostred druhej vlny covidu mu starosta **Marek Habina** povolil v suteréne obecného úradu umiestniť stôl. Maximálne pre štyroch, pravdaže... Opatrenia treba rešpektovať.

Emila stále stretnete aj ako šoféra autobusu košickej MHD. Zo štyroch synov sa naňho vari najviac podal tretí v poradí, 29-ročný Erik. Nielen tým, že šoféruje električky. Tiež behá. Na košíckom maratóne mieru 2020 finišoval deviaty. Otcov rodinný rekord vylepšil o 30 minút... Zdravotne sa necítil celkom fit, čo vari viac ako samotného bežca mrzelo jeho tatka... „Verím, že sa ešte zlepší... rezervy má,“ vraví Emil. Dodáva, že bežecký klub založil hlavne preto, aby cez dve percentá z odvedenej dane získal nejaké financie. „Veď keď k nám zavítajú legendy ako Jozef Plachý, Peter Polák alebo Imrich

Erik vyhral v rámci prípravy na MMM v tomto roku dvojsestembrových pretekoch – Lubotický desiatku a Sačurovskú pätnástku – Memorál Heleny Slukovej.

Pástor, patrí sa ich pohostiť, bežcom na pamiatku treba medaily a diplomy...“ Nuž, vždy mu išlo skôr o publicitu podujatia, než o jeho vlastnú. Veď nebyť toho, že to prezradil Hlásnik, len pár ľudí by vedelo, že je to práve Emil, čo na vlastné náklady opravuje lesné studničky medzi Skárošom a Rákošom. Keď tam budete, všimnite si...

Takýchto „repákov“ by sa zišlo veľa v každej obci.

Anton Oberhauser, foto archív rodiny Repákovcov

Otec a syn na túre v Belianskych Tatrách

V Sokolčanoch majú majstra Slovenska

Bikrosové zlato

Emanuel Seman zo Sokolian sa prebojoval do finále majstrovstiev SR BMX Racing 2020. V Dunajskej Lužnej sa v októbri na štart postavilo šesť jazdcov v kategórii MTB (určená pre horské bicykle), ktorí s nasadením zápasili o majstrovský titul. Vo finálovej jazde sa najviac darilo 18-ročnému Emanuelovi a zaslúžene vystúpil na najvyšší zlatý stupienok.

„Vedenie obce s potešením sleduje úspechy občanov Sokolian na rôznych súťažiach. Aj tento úspech nás zaväzuje, aby sme naďalej podporovali ľudí, ktorí majú o šport záujem,“ uviedol starosta **František Beregszászi**, „Emanuel, gratulujeme k titulu a prajeme veľa úspechov v tom, čo robíš!“

Martin Haluška, mflor, foto ocú Sokolany

Viac vo vzduchu ako na zemi

Emanuel Seman so zlatou medailou (v strede)

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Pri príležitosti 15. výročia Abovského hlásnika sme pripravili prekvapenie. Zo správnych odpovedí na otázku z minulého čísla sme vyžrebovali nie jedného, ale hneď dvoch výhercov. Súťažná otázka pre vydanie č. 4/2020: **Až pri akej rieke bojovali muži z nášho regiónu v maďarskej armáde počas II. svetovej vojny?**

Správnu odpoveď píšete na mejl regionhornad@gmail.com alebo zašlite poštou na adresu Abovský hlásnik, Štefánikova 6, 040 01 Košice do 10. 02. 2021. Výherca získa suveníry z obce Valalíky. S odpoveďou môžete uviesť aj telefonický kontakt.

Správna odpoveď na otázku z č. 3/2020 znela: Projekt Lego – Oro – Movies na Základnej škole v Ždani pozdravil cez video aj známy spevák Miro Jaroš. **Výhercami pamiatky z Valalíky sa stali Michal Potoma a Terézia Lešková, obaja tiež z Valalíky. Gratulujeme!**

ah

Vydáva: Regionálne združenie obcí Hornád so sídlom Osloboditeľov 22, Čaňa, IČO: 319 65 041, **redakcia:** Communication House, s.r.o., **adresa:** Štefánikova 6, 040 01 Košice, **e-mail:** regionhornad@gmail.com, **web:** www.regionhornad.sk, **vedúca redaktorka:** PaedDr. Katarína Eva Čániová – tel: 0905 812 883, **redaktor:** Mgr. Anton Oberhauser – tel. 0911 291 255, **redakčná spolupráca:** Ing. Monika Floriánová, Matúš Géci, **redakčná rada:** predseda Mgr. Karol Dzugas, Ing. Miloš Barcal, Mgr. Monika Gergelová, JUDr. Lubomír Vranka, Ing. Štefan Petřík, Mgr. Denisa Vargová, **Distribúcia:** - Obecný úrad Ždaňa, tel. 055/698 00 21. Vychádza ako štvrtročník pod registračným číslom EV 3592/09, ISSN 1339 - 2549, **sadzba:** Jozef Veselý - FOGRA studio Košice, **tlač:** ROTAPRINT, s.r.o. Redakcia nezodpovedá za obsah doručenej inzercie.